

הורים כמחנכים למיניות עבור ילדיהם עם נכויות התפתחותיות

Ballan, M. (2001). Parents as sexuality educators for their children with developmental disabilities, *SIECUS Report, Vol-29 (3)*, 14-19.

סיכום : גבו וייס

נקודות מרכזיות מתוך המאמר :

מה מטריד את ההורים

1. מעט הורים מכינים את ילדיהם עם נ"ה להיבטים החברתיים-מיניים של חייהם.
2. הורים לילדים עם נ"ה נוטים להיות לא בטוחים לגבי ההתנהלות הנכונה של ההתפתחות המינית של ילדיהם.
3. מודאגים מההתנהגות המינית האוטו ארוטית של ילדיהם.
4. מסימנים גלויים של מיניות.
5. מההתפתחות הפיזית בגיל ההתבגרות.
6. מענייני היגינה של איברי המין.
7. החל מגיל ההתבגרות של ילדיהם הם חוששים מהריון לא רצוי וממחלות מין.
8. מצבים מביכים או מכאיבים הם חלק בלתי נפרד מחוויית המשפחה בגיל ההתבגרות של ילדיהם.
9. חוששים מביטויים לא הולמים של המיניות מצד ילדיהם ומניצול מיני.
10. חוששים מכך שילדיהם ירצו להביא ילדים.
11. חשש מפגיעה מינית מוביל את ההורים להגנת יתר של ילדיהם, צמצום וחסימה של התנסויותיהם וזכויותיהם החברתיות והמיניות של ילדיהם.
12. בכדי להתמודד עם החרדה הורים עלולים להדחיק את מיניות ילדיהם. בכך הם נכשלים מלצייד את ילדיהם בכלים להם הם זקוקים כדי להתמודד עם נושאים של מיניות וזוגיות בחייהם.
13. הקושי הנפוץ ביותר שהורים מעלים הוא חוסר יכולת לענות על שאלות.
14. כמו כן, הם לא בטוחים בנוגע למה שילדיהם יודעים או צריכים לדעת בנוגע למיניות.
15. הם פוחדים שעצם הדיבור על מין יפתח "תיבת פנדורה" של בעיות עבורם ועבור ילדיהם.
16. ההורים לעיתים קרובות משווים למידה על מיניות עם כוונה לבצע את מה שנלמד.
17. נמצא כי להורים יש בלבול, חרדה וגישות אמביוולנטיות לגבי מיניות ילדיהם.
18. הם מרגישים כי אין להם ידע בתחום המיניות וכי אינם מתאימים להעביר ידע כזה.

באמצעות הדרכה מקצועית, תמיכה וחינוך מיני, הורים לילדים עם נ"ה יכולים לקבל הבנה בהירה יותר של מיניות ילדיהם. כדי לעזור להם בתפקידם כמחנכים למיניות עבור ילדיהם, על

אנשי המקצוע לחשוף תפישות מוטעות נפוצות בנוגע למיניות ונכות, לספק מידע לגבי התפתחות מיניות של ילדים ולהתמקד באסטרטגיות להגברת התנהגויות מקובלות בתחום המיניות באמצעות חינוך מיני.

חשיפת מיתוסים

יש המאמינים שאנשים עם נ"ה זקוקים להגנה מפני מיניותם שלהם, ומפני חשיפה למיניות בגלל שהם לא עצמאיים ומכיוון שהם בעצם "ילדים נצחיים". בנוסף לכך, לעיתים קרובות רואים אותם כ"תמימים מינית" אשר אין להם את הבשלות בכדי ללמוד על מיניות. במציאות, בשלות מתפתחת במספר היבטים: אינטלקטואלי, פיזי, חברתי, רגשי, מיני ופסיכולוגי. אנשים עם נ"ה מגיעים לבשלות גם אם אחד או שניים ממסלולים אלו פגועים.

קיים מיתוס נרחב לפיו, מי שנכה במובן אחד הוא נכה בכל המובנים. אנשים נוטים להניח כי אדם שהוא נ"ה הוא גם נכה מבחינה חברתית מינית. מחקרים מראים שאין הבדל בין החשקים המיניים והעניין המיני של אנשים עם נ"ה לבין אלו של אנשים ללא נכויות.

מיתוס סותר למיתוס של ה א-מיניות של אנשים עם נ"ה הוא האמונה שאנשים עם נ"ה הם מיניים יתר על המידה ובעלי דחפים מיניים בלתי נשלטים. למעשה, התדירות של הפעילות המינית בקרב אנשים עם נ"ה נמוכה יותר משל אנשים ללא נ"ה. אמונה זו נובעת מהסבירות הגבוהה שאנשים עם נ"ה יקחו חלק בהתנהגות מינית לא ראויה כמו אוננות בציבור, התפשטות בציבור וכדומה. אנשים מייחסים התנהגויות אלו לחוסר העכבות ולרמה מוסרית נמוכה של אנשים עם נ"ה. למעשה, התנהגויות אלו הן בדרי"כ תוצאה של רצון לרצות, חוסר שיפוט חברתי, חוסר בחינוך מיני מתאים, בידוד חברתי, הפרדה בין המינים, והתעלמות מהמיניות שלהם. כמו כן, הרבה התנהגויות שנתפסות כסוטות כשמבוצעות על ידי אנשים עם נ"ה, נראות נורמליות כאשר מבוצעות על ידי אוכלוסייה ללא נ"ה. מצב זה גורם להרבה הורים להאמין שכל התעניינות מינית מצד ילדם עם הנ"ה מהווה אינדיקציה לפרברסייה.

אנשים עם נ"ה לא פוגעים מינית באחוזים גבוהים יותר מאשר אנשים ללא נ"ה. כאשר הם כן עושים זאת, מעשיהם לרוב נובעים מחוסר מידע, תרגול ואימון בניגוד לכוונות פוגעניות המאפיינות פגיעות של אנשים ללא נ"ה. התנהגויות חריגות אלו יכולות להיות קשורות גם למצב בו לאנשים עם נ"ה יש הזדמנויות מוגבלות להתנהגויות מיניות נורמליות ומתאימות. ללא ההזדמנות לחינוך מיני וללא הזדמנויות לביטוי מיני בריא, אנשים עם נ"ה עלולים להראות התנהגויות מיניות לא מתאימות אשר לעיתים מסתיימות בבידוד במוסדות או כלא.

לבסוף, קיים מיתוס לפיו חינוך מיני יגרום לאנשים עם נ"ה להיות מגורים יתר על המידה ולכן לבצע התנהגויות מיניות שבאופן נורמלי לא היו עושים. זה קשור לאמונה שדיבור על נושאים אלו מעלה קונפליקטים ומאווים שאחרת היו נשארים רדומים ולאמונה שידע יעורר ויעלה דחפים בלתי נשלטים ושלא ניתן להשביעם. למעשה, אין כל תמיכה מחקרית לכך. החינוך המיני עושה את ההיפך על ידי כך שהוא מלמד שליטה ואחריות. מחקרים מראים כי חינוך מיני המועבר על ידי

אנשים מיומנים והמעביר מיידע אמין ועדכני, מוריד התנהגויות מיניות לא מתאימות בקרב אנשים עם נ"ה.

התפתחות פסיכוסקסואלית

ההבשלה המינית של ילדים עם נ"ה שונה במספר מאפיינים מהתפתחותם של ילדים ללא נ"ה. כתוצאה מכך, על הוריהם לדעת למה לצפות בשלבים השונים של ההתפתחות הפסיכוסקסואלית מילדות לבגרות. בתקופת הינקות, ההתנסות במציצה, התכרבלות ומגע הורי היא בעלת חשיבות מרכזית בהתפתחות הפסיכומינית של הילד. כשליד יש נ"ה התנסויות אלו עלולות להפגע ולהצטמצם עקב צרכים רפואיים שונים. כמו כן, כשליד יש קושי במשוב תקשורתי ובסימון להוריו עלולים להוצר קשיים בהתקשרות בין הילד להוריו.

תהליך הגמילה באופן טיפוסי מתרחש מאוחר יותר ולמשך זמן ארוך אצל ילדים עם נ"ה. זה גורם לקשיים בהתפתחות השליטה העצמית ותחושת העצמי של ילדים אלו. התפתחות תקינה של תחושת העצמי נפגעת גם בשל תלות מתמשכת וגבוהה של הילד בהוריו לטיפול עצמי והגינה אישית. בנוסף לכך, מצב זה גורם לקשיים בהבחנה בין החלקים המיניים והלא מיניים של גופם ולאיחור בתפיסת הזהות המינית של הילד/ה כבן או כבת. הבחנה זו מגיעה בשלבים התפתחותיים מאוחרים יותר.

לקראת שנות ביה"ס, ילדים עם נ"ה הנם סקרנים בנוגע להבדלים מיניים בין בנים לבין בנות ובנים לבין אחרים. סקרנות זאת, בדרי"כ לא באה על סיפוקה בשל השגחה ממושכת וצמודה מצד המבוגרים המטפלים. בשלבים אלו הם מתקשים להבחין בין מקומות והתנהגויות פרטיות לבין ציבוריות. בשל כך הם עלולים להתנסות בהתנהגויות מיניות שאינן מקובלות בציבור. הם גם מתקשים לדעת אילו התנהגויות מיניות הן מקובלות בשל חוסר בהתנסויות חברתיות וחוסר במודל להתנהגויות אלו. התנסויותיהם הנורמליות של ילדים אלו בדרי"כ לא מקבלות עידוד מהסביבה הבוגרת. הם נוטים שלא לשאול שאלות בנוגע למיניות, אך כאשר כן שואלים הם לעיתים קרובות שואלים באופן מגושם ולא מתאים בשל חסך באוצר מילים בתחום המיני. בשלבים אלו, שנות ביה"ס, ילדים עם נ"ה מאוננים באופן תדיר. התנהגויות אלו מקבלות התייחסות יתר של תיקון ועצירה מצד המבוגרים המטפלים בהם. כתוצאה מכך הם חווים אשמה ותחושה שמעשה זה אסור.

בגיל ההתבגרות, התפתחות הזהות הפסיכוסקסואלית של מתבגרים עם נ"ה לעיתים קרובות נפגעת בשל החוויה הנפוצה של דחייה מצד בני גילם ללא הנכויות. כמו כן, הם נעדרים ממפגשים והתנסויות חברתיות עם בני גילם מהמין השני. מתבגרים עם נ"ה חשים תשוקה ועניין מיני גם אם לא מיידעים אותם על מיניותם הצומחת. עם זאת, ככל שהנכות הנה קשה יותר, כך תרד ההתעניינות בפעילות מינית. בנות מתבגרות עם נ"ה אשר מגלות התעניינות מינית, מחפשות לעיתים קרובות תשומת לב ועשויות לחקות את ההתנהגויות הפתייניות אשר הן רואות בטלוויזיה. התנהגויות אלו מובילות למעורבות במיניות בשל רצון שלהן והצורך שלהן באישור, קבלה וחום. לעיתים התנהגויות מיניות והאופן בו הן נעשות, מושפעות במידה רבה מרצון לרצות אחרים, חוסר שיפוט חברתי, חוסר בהתנסות בביטויי מיני מקובל ויידע מוגבל במיניות. כדי

לאפשר להם הבנה של התפתחותם המינית ושל התנהגויות מקובלות הם זקוקים לחינוך מיני מקיף בשנות הילדות ובגיל ההתבגרות.

קידום התנהגות הולמת

ילדים עם נ"המפתחים ומבססים התנהגות מינית הולמת דרך למידה חוזרת ונשנית ודרך מודלינג. יש מספר אסטרטגיות שמשפחות יכולות לאמץ בכדי לקדם מיניות בריאה בקרב ילדיהם עם נ"ה:

1. למידת ההבדל בין פרטי ובין ציבורי – בכדי לעשות זאת על ההורים להיות עקביים. עליהם לעודד את ילדיהם להתפשט ולהתלבש בחדר של הילד או במקלחת כשהדלת סגורה. הורים יכולים ללמד את ילדיהם על פרטיות על ידי כך שידפקו על דלתם כשהם רוצים להכנס לחדר הילד.

2. למידת עצמאות – על ההורים לעודד את הילד להיות אחראי על ההיגיינה האישית שלו. הם יכולים לקדם זאת על ידי כך שיאפשרו לילד לנקות את איברי המין שלו, וינקו את עצמם לאחר שימוש בשרותים. כאשר ההורה יודע שילדו זקוק לעזרה, עליו לבקש את רשות הילד שיעזרו לו. עצמאות זו יכולה לסייע לילד לרכוש תחושת בעלות על הגוף שלו.

3. למידת חיברות (סוציאליזציה) – על ההורים לדאוג למפגשים חברתיים בהם הילד יוכל להיות באינטראקציה עם בני גילו. הילד לומד נורמות חברתיות והתנהגות חברתית מתאימה דרך מפגשים ואינטראקציות חברתיות. מפגשים אלו יכולים לעזור לו לפתח את התחושה ולקבוע אילו התנהגויות מקובלות בהתייחס לזמן ולמקום. כמו כן, חשוב לתת לילדים עם נ"ה את ההזדמנות לפתח קשרים חברתיים עם בני המין הנגדי גם בביה"ס וגם בקהילה.

4. הכנה לקראת ההתבגרות ה מינית – על ההורים ללמד את ילדיהם מראש לקראת הגעתם להתבגרות מינית ולקראת שינויים הגופניים והרגשיים האפשריים. חשוב ביותר להכין את הבנות לקראת קבלת הוסת באופן פתוח ומוחשי. בנים זקוקים למידע לקראת תחילת השינויים במערכת המין שלהם – הזדקפות, חלומות רטובים וקרי לילה. בהקשר זה חשוב להסביר לילדים על ההבדל בין שתן לבין נוזל הזרע. כמו כן, על ההורים להסביר לילדיהם על הנורמליות ועל הסיבה להזדקפות איבר מינם עם תחילת גיל ההתבגרות, וכן, להדריכם מה ניתן לעשות כשזה קורה בציבור.

המלצות נוספות להורים

- ✓ בדוק את עמדותיך ואת האמונות שלך לפני שאתה מדבר.
- ✓ הכר בילדך כאדם עם מיניות, רגשות ומאווים.

- ✓ בדוק עם עצמך האם אתה רוצה שהחינוך המיני של ילדך יהיה דומה או שונה מזה שאתה קיבלת.
- ✓ הכר בכך שמנייות היא הרבה מעבר לרבייה וקיום יחסי מין, וכוללת רגשות, יחסי גומלין, אינטימיות, אהבה חיבה וחום.
- ✓ על תהפוך את המידע על מיניות לשיעור ביולוגיה. השתמש בשמות הנכונים של איברי הגוף.
- ✓ נצל הזדמנויות מחיי היומיום בכדי ללמד על מיניות. אל תחכה שילדך ישאל שאלות.
- ✓ שים לב למסרים שאתה מעביר לילדך בהתנהגותך ולכך שהם עשוי להיות סותרים למה שאתה מנסה ללמד אותו.
- ✓ פתח גישה אינדיווידואליסטית לחינוך המיני של ילדך ולצרכיו היחודיים.
- ✓ סייע לילדך להבחין ולהפריד בין מחשבות לבין התנהגויות. בעוד מחשבות רבות הן מקובלות, יש התנהגויות שהן לא מקובלות.
- ✓ שוחח באופן בהיר על ערכיך עם ילדך. על ידי הפיכת תגובותיך לאישיות, ניתן לסייע לילד לזכור איך אתה רוצה שהוא יתנהג.
- ✓ ילדים לומדים יותר כאשר האינפורמציה בנושאי המיניות חוזרת על עצמה ומחוזקת גם בבית וגם בביה"ס.

מסקנות

ילדים עם נ"ה זקוקים לחינוך מיני בכדי לסייע להם להבין נורמות בתחום המיניות. הסכנה בכך שלא ינתן לילדים עם נ"ה חינוך מיני היא בכך שיפתחו ספק-עצמי, פחדים, חששות ומבוכה, התנהגויות חברתיות-מיניות לא מקובלות, גיחוך חברתי, הריון לא מתוכנן, ומחלות מין. ללא חינוך מיני, הם יתקשו לממש את הפוטנציאל המיני שלהם. כמו כן, הם עלולים להיות בסכנה גבוהה יותר לניצול מיני. המטרה היא שהורים לילדים עם נ"ה יספקו לילדיהם מידע מיני מהילדות המוקדמת ולהמשיך זאת בהתבגרות. עליהם להכין את ילדיהם להיות אחראים מינית, ולסייע להם להפוך לבוגרים המודעים לעצמם ולהתנהגויותיהם. בכדי להשיג מטרה זאת, הורים זקוקים חינוך ותמיכה ממחנכים בתחום המיניות ומספקי שירותים נוספים למשפחות ולאנשים עם נ"ה.